

Rola ogiera polskiego pochodzenia w czechosłowackiej hodowli koni huculskich

Stanisław Deskur, Iwona Tomczyk-Wrona

Naczelnik Zdzisław Hrobni, wybitny znawca polskiej hodowli małych koni i jej protektor, omawiając wrażenia po zwiedzeniu w 1958 roku czechosłowackich stadnin koni huculskich pisał, że poza reproduktorami tej rasy, sprowadzonymi ze Związku Radzieckiego i Rumunii, użyto tam „...kilka ogierów nieczysto huculskiego pochodzenia, jak np. JAVOR pochodzenia polskiego po nieznanym mi bliżej Tarpanie z klaczy koniczki biłgorajskiej. Ogier ten dawał dość kalibrowe potomstwo, dlatego był szerzej używany w hodowli terenowej, a nawet w stadninach...” (Hrobni, 1958).

W Słowackiej Księdze Stadnej Koni Huculskich z 1985 roku (Plemienna kniha..., 1985) występuje tenże bułany ogier JAVOR, urodzony w 1941 r. w Polsce, o wymiarach 142-170-19,6 cm, ważący 405 kg, po ogierze TARPAN (ogier czystej krwi arabskiej – klacz biłgorajska) i od klaczy WACIA NN. Został on sprowadzony do państwowej stadniny Topolcianki w 1946 r. W czasie pobytu w tejże stadninie w latach 1946-1952 pokrył 65 klaczy huculskich, od których urodziły się 42 źrebięta, w tym 21 ogierków i 21 klaczek; z tych ostatnich 8 włączono do stada klaczy matek. Ogier JAVOR występuje również w rodowodach polskich koni huculskich w potomstwie sprowadzonego w 1967 r. do Polski ogiera HROBY V-22, urodzonego w 1962 r. w Topolciankach (Księga stadna..., 1967), który dał sporo dobrego potomstwa w naszej hodowli.

W tym stanie rzeczy podjęliśmy poszukiwania, mające na celu bardziej szczegółowe poznanie pochodzenia ogiera JAVOR. Wywiad przeprowadzony w SK Racot nie dał pozytywnych wyników, ponieważ nie spotkaliśmy już pracowników, którzy tam w czasie okupacji pracowali. W tej – wydawało się beznadziejnej –

sytuacji pomógł nam artykuł Tadeusza Brochockiego, ówczesnego inspektora hodowli koni Warszawskiej Izby Rolniczej, pt. „Aktualne zagadnienie”, opublikowany w 1946 r. w czasopiśmie Hodowca Koni (Brochocki, 1946). Pisał on m.in.: „...władze okupacyjne niemieckie oceniając nasze „panjepferde” – jak je nazywali, zebrali w Racocie 40 klaczy i 2 ogiery i tam zamierzali prowadzić hodowlę tych koni. Główny reproduktor w Racocie, któremu Niemcy nadali nazwę „TARPAN” był ogierem naszej hodowli: SZCZEPKO po ogierze LIKTOR (orientalny) i klaczy włościańskiej z od Siemiatycz k/Siedlec...”.

Siwy ogier LIKTOR (5), chowany w czystości krwi arabskiej, urodził się w 1930 r. w Państwowej Stadninie Janów Podlaski. Był synem ogiera czystej krwi arabskiej FARYS II i chowanej w czystości krwi klaczy DEMETER, pochodzącej z rodziny oznaczonej cyfrą rzymską III o rodowodzie sięgającym początków XIX wieku, w znanej austriackiej państwowej stadninie Radowce. DEMETER była również babką ogiera RAMZEZ – o światowej renomie – ojca wybitnych koni wyczynowych (Deskur, 2004). Poszukiwania w rejestrze ogierów z 1944 roku (Hengstregister, 1944) potwierdziły informacje Tadeusza Brochockiego. W Państwowej Stadninie Racot, która w czasie okupacji znajdowała się w rejonie przyłączonym do Rzeszy Niemieckiej, oprócz grupy klaczy dońskich i kabardyńskich, rzeczywiście istniał również oddział małych polskich koni, które nazywano PANJE - ZUCHTPFERDE. Według tego rejestru, stały w tym oddziale dwa ogiery czołowe: og. TARPAN – szpakowaty urodzony w 1936 r., po ojcu czystej krwi arabskiej (Vollbl. Araber), którego nazwy nie podano i od biłgorajskiej klaczy prymitywnej (Biłgoraier Waldstute – Wildpferd), również bez nazwy.

JAVOR ex BACHMAT bułana, ur.1941 pow. Płock 142-170-19,6 cm 405 kg	TARPAN ex. SZCZEPKO ur.1936 szpakowata	LIKTOR siwa, Janów Podl.,1990 PASB II 190	FARYS II siwa, 1905 Jabłonów	MLECH I , 1897 Jezupol
				SAHARA IV, 1888 Jezupol
			DEMETER siwa, 1922 Janów Podl.	BAKSZYSZ siwa 1901 Sławuta
				ASTARTE (ex. 264 Amurath 8), gniada 1908 Radowce
		Klacz prymitywna NN z okolic Siemiatycz woj. Białystok		
		WACIA Klacz prymitywna NN		

Legenda: nazwy napisane na niebiesko – konie czystej krwi arabskiej i chowane w czystości rasy.

Ogier Javor

fot. archiwum

Wymiary ogiera TARPAN to: 141-166-18,5 cm. Ogier ten prawdopodobnie stał już w 1941 r. w Racocie, określany jako ogier – tarpan (Tarpanhengst), urodzony w 1936 r., bez nazwy i nieznanego pochodzenia; nie podano też wówczas jego maści (Hengstregister, 1941). Drugim reproduktorem (Hengstregister, 1944) był syn TARPANA o nazwie BACHMAT, bułany, urodzony w 1941 r., o wymiarach 138-164-18,2, od klaczy WACIA NN hodowli Sauera, majątek Bergstein (Góra), powiat Schröttersburg (Płock). Rejon ten w czasie wojny również był włączony do Rzeszy Niemieckiej, stąd niemieckie brzmienia miejscowości.

Brak informacji o klaczy WACIA. Jej córka bułana APOLINA, rodzona siostra ogiera BACHMAT, urodzona w 1940 r. u tegoż samego hodowcy, została włączona do oddziału małych koni (PANJE – PFERDE) w Racocie (Hengstregister, 1944), co wskazywało na to, że podobnie jak BACHMAT była w typie konika polskiego.

Należy więc domniemywać, że podobny typ reprezentowała też ich matka klacz WACIA.

Oddział małych koni w Racocie liczył w 1944 roku (Hengstregister, 1944) 33 klacze, charakteryzujące się wzrostem w kłębie w przedziale 124 do 139 cm - mierzone laską. Większość z nich pochodziła z rejonów Wschodniej Małopolski. Były niejednolitej maści, z przewagą gniadych i kasztanowatych.

Wydaje się oczywiste, że niemiecki ogier TARPAN jest tożsamy z polskim SZCZEPKO, a czeski JAVOR z BACHMATEM. Oparty na cytowanym materiale dowodowym rodowód tego ostatniego załączamy. Obecnie trudno ustalić, w jaki sposób ogier JAVOR trafił do Stadniny Koni Topolcianki – prawdopodobnie nastąpiło to pod koniec II wojny światowej po ewakuacji stadniny w Racocie. W ten sposób ogier JAVOR ex. BACHMAT jest jedynym zidentyfikowanym i uratowanym dla hodowli koniem z grupy PANJE – PFERDE z Racotu.

Literatura

Brochocki T. (1946). Aktualne zagadnienie. Hodowca Koni, 6: s. 83.

Deskur S. (2004). Hodowla koni w Polsce (VII) – Ramzes. Wiad. Zoot., XLII, 4: s. 70.

Hengstregister A. (1944). Für die zurückgegliederten Ostgebiete B. für Generalgouvernement Fünfte Ausgabe. Litzmannstadt, s. 190.

Hengstregister A. (1941). Für die zurückgegliederten Ostgebiete B. für Generalgouvernement Zweite Ausgabe. Litzmannstadt, s. 145.

Hrobni Z. (1958). Wrażenia ze stadnin koni huculskich w Czechosłowacji. Prz. Hod., XVII, 4: 31-33.

Księga stadna koni fiordzkich, koni huculskich i koników (1967). PWRiL, t. II, s. 56.

Plemienna kniha huculského kona (1985). Topolcianky, s. 65.

Polska Księga Stadna Koni Arabskich (PASB), T.I, s. 190.

Ogier rasy huculskiej

fot. I. Tomczyk-Wrona